

УДК 821.161

UKRAINIAN "SIXTIES": THE ABILITY TO SIMULTANEOUSLY LAST IN THE PAST AND PRESENT

УКРАЇНСЬКЕ "ШІСТДЕСЯТНИЦТВО": ЗДАТНІСТЬ ОДНОЧАСНОГО ТРИВАННЯ В МИНУЛОМУ ТА СЬОГОДЕННІ

Vekua O.V. / Векуа О.В.

c.f.s., as.prof. / к.філол.н., доц.

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Володимирська, 60

Анотація. У роботі аналізується «шістдесятництво» як явище, яке зуміло вибудувати діалог з цивілізованим світом. Царина духовної культури нелінійна, час вносить свої корективи витягуючи на поверхню незапотребований певним періодом матеріал, актуалізуючи його в системі координат нового світосприйняття. Довершеність і неповторність української культури, що формувалася і вигранювалася протягом тисячоліть, є передумовою визнання світом нашої історичності та активного тривання в духовному часопросторі. Саме українська культура з усім комплексом її складників – від фольклору до її сучасних постмодерних проявів – забезпечує нашу значущість у загальнолюдському духовному контексті, складаючи основу нашого безперервного діалогу з цивілізованим світом.

Ключові слова: світосприйняття, український вимір, поезія, покликання, духовність

Вступ.

Шістдесятники окреслили досить чіткі програми інтеграції суспільства в Європу, давши стратегію, спрямовану на розширення знання про себе у світі. Довший час шістдесятники були чи не єдиним зацікавленням європейської чи американської науки. Напевне, чи не перша праця, що засвідчила академічне зацікавлення рухом опору поза Україною, була книга англійського автора Дж. Берча "Український націоналістичний рух в СРСР з 1956 р.", яка стала прикладом того, як маючи обмаль інформації, можна створити досить ґрунтовне наукове дослідження. До речі, автор закінчував дослідження на песимістичній ноті – рух опору приречений. Такі самі ноти чулися і в середовищі самих шістдесятників. І. Калинець: "Ми просто робили щось, бо так мусили, не сподіваючись ні на що." "Або як у фільмі "Тіні забутих предків" С.Параджанова: "А ти, дзвонарю, дзвони, і не питай, коли буде світанок". Праці американських дослідників Кенета Фармера "Український націоналізм у післясталінську еру: міф, символи та ідеологія в радянській національній політиці" та Ярослава Білоцерковича "Дисидентство Радянської України: дослідження політичного відчуження" прагнули простежити процес формування особистості, яка протиставляє себе системі, а також зрозуміти духовні та культурні джерела конфлікту між державою та інакодумцями. В Україні Т. Гундорова, перша з літературознавців, хто, пишучи про колоніальний період, поділяє шістдесятників на "офіційних", таких як Іван Драч, Ліна Костенко, Дмитро Павличко і авторів- "дисидентів": Василя Стуса, Ігоря Калинця та інших.

Основний текст.

Не маючи належного опертя у своєму часі, шістдесятники шукали його у

часі більш віддаленому, а також фольклорі на рівні образів, жанрів чи стилів. Власне, процес становлення “інтелектуального обличчя” покоління інтелігенції припадав на період найбільшої свободи (поч.60-х років). Вже очевидні речі: як тільки градус суспільної напруги знижувався, цього коротенького “тайм-ауту” вистачало для того, щоб наростало покоління, позбавлене генетичного страху попередників. А в системі його цінностей перебували несподівані для морального кодексу “homo sovieticus” поняття гідності, порядності, прямостояння, індивідуалізму, культу свободи самовираження, а головне – усвідомлення своєї глибокої закоріненості в український культурний простір “[6, с.54]. Феноменальність шістдесятництва криється в його соціальному характері, тривалості існування й парадоксальності, завдяки якій воно одночасно є частково вже історією і сучасністю, перебуває в минулому і сьогодні”. За Еліотом, поет є індивідуальним талантом, проте таким, що працює в межах певної традиції. “Передумовою традиції є історичне чуття, яке ми можемо визнати майже обов’язковим для кожного, хто хотів би залишатися поетом... Історичне чуття потребує розуміння того, що минуле не тільки в минулому, а й у теперішньому. Історичне чуття примушує писати не лише з відчуттям свого покоління, а й з відчуттям того, що ціла європейська література від Гомера до нинішнього, зокрема й вітчизняного, письменства існує одночасно як певна цілісність. Це історичне чуття, яке є чуттям позачасовості... Є тим, що робить письменника традиційним. Водночас воно робить його свідомим свого власного місця в часі, притомнішим своєї сучасності. Жоден поет, митець не має ніякого значення сам по собі, лише в колі традиції”. Вмонтовуючи поета у певну систему традиційних цінностей, автор наголошує на тому, що звернення до минулого – одна з найпоширеніших інтерпретацій теперішнього, а також на тому, що минуле і теперішнє не мають чіткої межі, а насичують одне одного. У час, коли агресивне домінує над творчим, запропонований Еліотом аргумент: наше формулювання й репрезентація минулого формує наше розуміння й бачення теперішнього – засвідчує складність та різноманітність людських духовних і психоемоційних сполучень. Точкою духовного відліку поезії Ліни Костенко, яка одночасно концентрує в собі відчуття особистісної самоцінності, потужних струменів зв’язку “роду й народу”, усвідомлення значення універсального досвіду, безперечно можемо обрати тезу, яка звучить як формула, чітко й промовисто, вчора, сьогодні і на прийдешність: “Коли в людини є народ,/ тоді вона уже людина”. “Осягнення глибин історизму художнього мислення Ліни Костенко – це ключ до усвідомлення ролі людської особистості як суб’єкта нації та історії. Кожна людська душа несе в собі ознаки вічності і конкретного часу, епохи, в яку народилася, жила і творила, свідомо вибирала духовно-етичні цінності”, – слушно зауважує Михайло Кудрявцев. Сама Ліна Костенко стає голосом історії рідної землі.

Усі чомусь щось пишуть на догоду,
Та чечевиці хочуть, як Ісав.
А хто напише, або написав,
Велику книгу нашого народу?..

Висновки

Українська культура сьогодні повертає своїй нації ціннісні орієнтації, котрих вона була позбавлена протягом довгих століть перебування у стані колонізованої свідомості і повного вилучення із власного історичного контексту. Тому й актуалізується в наш час творчість шістдесятників - вона, ця творчість, не залежала від обставин часу. Таку свободу їй давав, по-перше, стиль життя письменників – вони жили високими духовними потребами свого часу, а по-друге, з усвідомленням того, що опертя свідомості, що розколонізовується, треба шукати в жанрі, що найменше піддається колонізації-в усній народній творчості.

До того ж кожне покоління вносить щось своє у поняття національного стилю, так само як письменник, виростаючи з традиції, може її суттєво оновити, поєднуючи “індивідуальне художнє бачення з історично існуючим”. Наприклад, народнопоетичні мотиви, символіка, характерні стильові прийоми відродилися в художньому переосмисленні у поезії М.Вінграновського. Віковічні традиції українського фольклору знайшли тут благодатний ґрунт для свого розвитку. У М.Вінграновського фольклор – один із естетичних критеріїв духовного багатства і краси як самого поета, так і його ліричного героя. Ця краса повністю відповідає її народному розумінню і розкривається за допомогою народнопоетичних засобів. Зовсім не випадково у доробку М.Вінграновського таке потужне місце займає колискова пісня, а також “дитяча” поезія. Жанр колискової – суто фольклорний, але він має досить потужну літературну традицію (“Місяць янесенський...” Лесі Українки, “Коліскова” Максима Рильського). Колискова пісня у М.Вінграновського дає можливість йому як поетові використати улюблений образ: “Спи, моя дитинко, на порі. Тіні сплять і сонна яворина... Так, як небо в нашому Дніпрі, так в тобі не спить хай Україна”. Є ще одне унікальне джерело інформації про той час-спогади учасників руху опору. Такі інтерв'ю або сучасною мовою кажучи “розмови”, наводить Г. Касьянов у кн. “Незгодні:”, в яких через посередництво М. Коцюбинської розкривається існування особистості на тлі доби, С. Барабаш, досліджуючи творчість Ліни Костенко, розмови з українськими інтелектуалами у кн. “Бунт покоління”, яку упорядкувала польська журналістка Богуміла Бердиховська та науковець з Варшави Оля Гнатюк. Можливо, з часом ці інтерв'ю розглядатимуться і в мистецькій площині, бо у них зафіксована правда про час, і вона перетинається з етикою, історією, політикою, філософією, естетикою, бо це плин живої думки, потік монологу.

Література

1. Балужок 2008 – Балужок В. Українська етнічна спільнота : етногенез , історія , етнімія/ Василь Балужок . – Біла Церква : Вид. Пшонківський О. В., 2008 . – 304 с.
2. Барт Р. Писатели и пишущие // Избр. работы: Семиотика.Поэтика. – Москва:Прогресс, 1989. – С.133-141.
3. Берлін І. Націоналізм // Зустрічі . – 1991. - № 2. – С. 60 – 76 .
4. Будний В. Порівняльне літературознавство/В. Будний, М. Ільницький. –

К.: ВД"Києво-Могилянська академія",2008.

5. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн / Тамара Гундорова. – К.:Критика, 2005. – 264 с.

6. Гундорова Т. Посттоталітарна пам'ять :виправдати чи виправити? / Тамара Гундорова //Критика. – 2008.- Ч.12(134). –С.22 – 24 .

***Abstract.** The paper analyzes the "sixties" as a phenomenon that has managed to build a dialogue with the civilized world. The realm of spiritual culture is nonlinear, time makes its adjustments by extracting to the surface unused material for a certain period, updating it in the coordinate system of the new worldview.*

***Key words:** worldview, Ukrainian dimension, poetry, vocation, spirituality*